

مشکلات آموزشی دبیران

گزارش نشست دبیران زیست‌شناسی استان کردستان

وحید لطفی
دبیر و عضو گروه
زیست‌شناسی
استان کردستان

در تاریخ دهم آذرماه ۱۴۰۲، نشست تخصصی دبیران زیست‌شناسی استان کردستان، در محل کانون شهید مطهری شهرستان سنندج برگزار شد. هدف این نشست بررسی چالش‌های آموزش زیست‌شناسی و نقش مجلات رشد در ارتقای کیفیت آموزش این درس بود. در این نشست دبیران شهرستان‌ها، مناطق و نواحی استان، دیدگاه‌های خود را بیان کردند که مواردی از آن را در ادامه می‌خوانید.

دلبر احمدی، دبیر زیست‌شناسی شهرستان کامیاران، دارای ۲۶ سال سابقه تدریس

فناوری‌های آموزشی تأثیر بسزایی در آموزش زیست‌شناسی دارند. در بحث ارائه تدریس از دیدگاه روان‌شناسی، هرچه تعداد محرک‌ها از نظر رنگ‌بندی و جذابیت بیشتر باشد، قطعاً باعث افزایش تمرکز می‌شود. نوع محرکی که می‌تواند سبب یادگیری شود در افراد مختلف، متفاوت است. اگر ما در آموزش فقط با روش سخنرانی پیش برویم، در جلب توجه و تمرکز دانش‌آموز تأثیر کمتری دارد. متأسفانه مشکل بعدی در آموزش زیست‌شناسی، بحث تجهیز کلاس‌ها و آزمایشگاه‌هاست که در این زمینه به اندازه کافی هزینه نمی‌شود. مشکل بعدی درباره هدایت تحصیلی نامناسب دانش‌آموزان و سوق دادن آن‌ها به سمت رشته علوم تجربی است. در بسیاری از موارد دانش‌آموزی که به رشته تجربی هدایت می‌شود، توانایی‌های لازم برای تحصیل در این رشته را ندارد. برای غنی‌تر شدن مطالب مجلات رشد، پیشنهاد می‌کنم در مجله فضا و فرصت بیشتری برای بازتاب تجارب برتر تدریس دبیران موفق فراهم شود. عقیده من این است که یک معلم خوب باید دانش‌آموزان را صاحب حق بداند و انتقادپذیر باشد و نباید از قدرت خود برای سرکوب دانش‌آموزان استفاده کند. معلم خوب باید به دانش‌آموزان متوسط و ضعیف هم توجه داشته و آن‌ها را هم ارتقا دهد نه اینکه فقط به دانش‌آموزان قوی توجه کند.

اعظم گوهری، دبیر و سرگروه زیست‌شناسی شهرستان قروه

به نظر من کتاب‌های درسی ما خیلی غنی نیستند. اگر به خاطر داشته باشید در کتاب‌های نظام قدیم مطالب کامل‌تر بودند. مثلاً مطالب مربوط به گیاهان و جانوران به صورت مجزا آمده و کامل بودند. متأسفانه مطالب زیادی از کتاب‌های جدید حذف شده‌اند و

مقاله تولید می‌شود و این مقاله‌ها در گوشه کتابخانه‌ها خاک می‌خورند و به یک نظریه در سطح جهانی تبدیل نمی‌شوند.» از دیدگاه من یکی از مشکلات آموزش در مقطع متوسطه دوم، تراکم دانش‌آموزان در کلاس‌های درس و یکی از راه‌های افزایش کیفیت تدریس، کاهش تعداد فراگیران است. راهکار دیگر برای افزایش کیفیت تدریس درس زیست‌شناسی این است که دبیران مجرب کارگاه‌های آزمایشگاهی برگزار کنند. می‌توان از این کارگاه‌ها فیلم تهیه کرد و در اختیار دانش‌آموزان قرار داد. چالش دیگر بحث فاصله گرفتن متن کتاب درسی از متون علمی است. در جریان تغییردادن واژه‌ها و فارسی‌سازی، معنا و مفهوم برخی از واژه‌ها تغییر می‌کند. کاش این واژه‌ها تغییر نمی‌کردند.

حسین محمدزاده، دبیر زیست‌شناسی و سرگروه شهرستان سقز، دارای ۱۹ سال سابقه تدریس

یکی از موارد مهم در آموزش زیست‌شناسی بحث خلاقیت معلمان است. البته خود معلم باید در فضای خلاقانه قرار بگیرد و در این زمینه آموزش ببیند. چالش دیگر بحث بی‌کیفیت بودن تصاویر کتاب درسی و نامناسب بودن فضای فیزیکی کلاس‌های درس است. این موضوع در مدارس عادی حادث‌تر است. بی‌توجهی

آن‌هایی هم که با مسائل جامعه در ارتباط‌اند، به‌صورت «بیشتر بدانید» مطرح شده‌اند که دانش‌آموز در بسیاری از موارد آن‌ها را مطالعه نمی‌کند. مطالب کتاب درسی بیشتر بر پایه حفظیات است و کاربردی نیست.

طالب لطفی، دبیر زیست‌شناسی ناحیه ۱ سنندج، دارای ۲۲ سال سابقه

به نظر من همه مشکلات ما به آزمون سراسری برمی‌گردد. اهداف درس زیست‌شناسی در این روش سنجش کاملاً گم شده است. ما موقعی که شکلی را در کتاب درسی می‌بینیم به دلیل بحث آزمون سراسری باید به مواردی مانند تعداد، ضخامت، سفیدی، سیاهی و چیزهایی که جزء اهداف آموزشی نیستند، دقت و توجه کنیم. تا زمانی که مشکل سنجش حل نشود، یک معلم نه می‌تواند خوب آموزش ببیند و نه می‌تواند خوب آموزش دهد.

انیس طالبی، دبیر زیست‌شناسی شهرستان بیجار، دارای ۱۳ سال سابقه تدریس

از دیدگاه من معلم خوب کسی است که خودآگاهی خیلی قوی داشته و بتواند نقاط قوت و ضعف خودش را بشناسد. موضوع دیگر بحث قضاوت و نگاه یک‌سکان به دانش‌آموزان است. یک معلم خوب منصف است. دانش‌آموزان باید قبل از درس، معلم آن درس را دوست داشته باشند. معلم باید با نگاه روان‌شناسانه تک‌تک دانش‌آموزانش را بشناسد و از مشکلات آن‌ها آگاهی پیدا کند. به نظر من استفاده از فناوری و مواردی مانند فیلم یا تکه‌فیلم‌های آموزشی، بهتر است حالت جانبی داشته باشند و ابتدا دبیر اصول و الفبای تدریس را آموزش بدهد.

پروین غفاری، دبیر زیست‌شناسی ناحیه ۱ سنندج، دارای ۲۵ سال سابقه تدریس

به نظر من بحث آزمون سراسری واقعیتی است که در حال حاضر وجود دارد و باید آن را قبول کنیم. ما نباید به دلیل وجود کنکور و مشکلات مرتبط به آن، دست به هیچ کاری نزیم. خیلی وقت‌ها ممکن است دانش‌آموز حتی در مطالعه زیست‌شناسی مشکل داشته باشد. من قبل از تدریس حتماً پیش‌خوانی کردن مطالب را به دانش‌آموزان پیشنهاد می‌کنم. همچنین در هنگام تدریس زیست‌شناسی، باید مطالب جدید را به دانسته‌های قبلی دانش‌آموزان مرتبط کنیم.

علی‌مهدی عراقی، دبیر زیست‌شناسی شهرستان قروه، دارای ۱۶ سال سابقه تدریس

بنده چند وقت پیش برای سخنرانی به یک اجلاس ملی دعوت شده بودم. آقای دکتر مجد در پاسخ به این سؤال که «آینده زیست‌شناسی در ایران چگونه است؟ گفتند: در کشور ما دمام

به آزمایشگاه باعث بی‌علاقگی دانش‌آموزان شده است. در برخی از مدارس اصلاً فضایی به‌عنوان آزمایشگاه وجود ندارد.

شاهین علی‌رضایی، دبیر زیست‌شناسی ناحیهٔ دو سنندج، دارای ۲ سال سابقهٔ تدریس

پس از ورود به مقطع کارشناسی ارشد تازه متوجه شدم که بسیاری از فرایندها در زیست‌شناسی چگونه پیش می‌رود. من پیشنهاد می‌کنم در کارگاه‌هایی که برای آموزش معلمان برگزار می‌شود، از اساتید دانشگاه بیشتر استفاده شود.

حسین شریفی، دبیر ناحیهٔ یک سنندج، دارای ۲ سال سابقهٔ تدریس

مطالبی را که در مقطع دبیرستان از دبیر درس زیست‌شناسی یاد گرفتم، برایم بیشتر ارزش داشت. در بسیاری از موارد، درس‌های تربیتی که در دانشگاه فرهنگیان تدریس می‌شود، در محیط واقعی کلاس برای من کاربردی ندارد؛ به این دلیل که اساتید ما بیشتر در ارتباط با دانش‌آموزان مقطع ابتدایی بحث می‌کردند و مثال می‌زدند.

رشاد نوری، دبیر و سرگروه کامیاران، دارای ۱۲ سال سابقهٔ تدریس

استفاده از فناوری‌های آموزشی برای تدریس درس زیست‌شناسی بسیار مفید است. در مواردی رسم یک شکل برای دبیر ممکن است دشوار باشد اما می‌توانیم با استفاده از یک پرده‌نگار، تصویر یا شکل را به‌راحتی در کلاس نمایش دهیم. دربارهٔ آموزش معلمان زیست‌شناسی، بنده خودم اولین ورودی دانشگاه فرهنگیان بودم. یکی از مشکلات این بود که آن موقع ما واحدی در ارتباط با نقد و بررسی کتاب‌های درسی نداشتیم. امیدوارم امروزه این واحد در دانشگاه ارائه شود. متأسفانه اساتید دانشگاه هرچند از لحاظ علمی غنی هستند اما از فن معلمی و مشکلات معلم در کلاس درس آگاهی چندانی ندارند. لذا پیشنهاد من استفاده از تجارب معلمان توانمند و صاحب سبک در دانشگاه‌ها در جهت بررسی کتاب‌های درسی است.

چالشی دیگر به‌ویژه در مدارس خاص این است که مدیران این مدارس علاقهٔ زیادی به کارهای مربوط به آزمایشگاه ندارند و در واقع تأکید آن‌ها بیشتر بر حل آزمون و سوق دادن دانش‌آموزان به سمت آزمون سراسری است و این باعث می‌شود که دانش‌آموز زیبایی‌های درس زیست‌شناسی را درک نکند.

طاهر نساج، دبیر زیست‌شناسی شهرستان بیجار، دارای ۲۸ سال سابقهٔ تدریس

دربارهٔ استفاده از فناوری‌های نوین به نظر من یک فیلم یا یک تصویر بسیار گویاتر است تا اینکه ما بخواهیم به روش سخنرانی مفاهیم را برای دانش‌آموز توضیح دهیم. مطالبی مانند ژنتیک

مولکولی که در کتاب درسی مطرح شده بسیار مفید هستند؛ زیرا کشور ما هم وارد بحث‌هایی مانند تولید واکسن و داروهای نو ترکیب شده است؛ بنابراین ضرورت دارد دانش‌آموزان با این مفاهیم آشنا شوند.

نعمت سردره، دبیر زیست‌شناسی ناحیهٔ دو سنندج، دارای ۲۲ سال سابقهٔ تدریس

یکی از چالش‌های آموزش زیست‌شناسی بحث حجیم و مواردی نامفهوم بودن متن کتاب‌های درسی است. پیشنهاد من به معلمان این است که در برخورد با دانش‌آموزان با صبر و حوصله رفتار کنند و هرگز آن‌ها را از کلاس درس محروم نکنند؛ زیرا در علوم پایه حتی با یک جلسه محروم کردن دانش‌آموز، لطمهٔ زیادی به یادگیری او وارد می‌شود.

نوشین هاشمی‌نیا، دبیر زیست‌شناسی ناحیهٔ دو سنندج، دارای ۱۴ سال سابقهٔ تدریس

درس زیست‌شناسی به‌گونه‌ای است که حتماً باید آن را از حالت نظری خارج کنیم و به‌اصطلاح خشکی آن را کاهش بدهیم؛ بنابراین ضرورت دارد برای تدریس از فناوری‌های نوین آموزشی استفاده کنیم. همیشه قسمتی از کلاس درس من به مواردی مانند پویانمایی و یا تشریح اختصاص دارد. البته به نظر بنده در حال حاضر ما باید از ترکیب روش‌های سنتی مانند سخنرانی همراه با مواردی مانند فیلم و پویانمایی استفاده کنیم؛ چون که دانش‌آموزان ما هنوز به روش سخنرانی وابسته‌اند. من از آموزش مستقیم در طبیعت، به‌ویژه برای توضیح مفاهیم گیاه‌شناسی استفاده می‌کنم.

فاطمه جواهری، دبیر زیست‌شناسی ناحیهٔ دو سنندج و عضو گروه زیست‌شناسی استان، دارای ۲۱ سال سابقهٔ تدریس

در پاسخ به سؤال ویژگی‌های یک معلم خوب، به مقاله‌ای از آقای دکتر حشمتی رجوع می‌کنم. در این مقاله آمده است که دههٔ هشتادی‌ها برای امروزشان اهمیت بیشتری نسبت به آینده قائل هستند. پس ضروری است با خواسته‌های امروز آن‌ها بیشتر از گذشته آشنا شویم. به نظر من یک معلم خوب باید بتواند از دانش‌آموز خود شناخت پیدا کند و نسخه‌ای که برای هر کلاس و حتی هر دانش‌آموز می‌پیچد، ویژهٔ آن کلاس یا آن دانش‌آموز باشد. مورد بعدی این است که معلم باید بداند که دانش‌آموزانی که وارد مقطع متوسطه دوم می‌شوند، در مقطع قبلی به چه روشی آموزش دیده‌اند و مورد ارزشیابی قرار گرفته‌اند تا بتواند شیوهٔ مناسبی را براساس روش‌های قبلی به کار بگیرد تا دانش‌آموزان دچار دل‌زدگی و شوک نشوند.